

REFLEJARTE 2022/2023

L'INFINIT DEL
QUOTIDIÀ

1 | INTRODUCCIÓ

ReflejArte és un recurs educatiu que promou el desenvolupament emocional, cognitiu, social i creatiu de l'alumnat per mitjà de l'art i es desenvolupa amb les exposicions del Centro Botín.

El Centro Botín és un centre internacional d'art amb una missió social: desenvolupar, a través de les arts, la creativitat de les persones que participen en les seves activitats per enriquir el seu dia a dia.

Les arts influeixen en les nostres emocions, i aquestes en la nostra forma d'observar la realitat. La creativitat és, en part, mirar el món de manera diferent. Per això, «arts, emocions i creativitat» és el trinomi que més bé defineix la missió social del Centro Botín i l'objecte de la recerca desenvolupada amb la Universitat de Yale.

A partir de la idea que la creació artística pot ser una **acció lúdica, simbòlica i participativa**, *ReflejArte* vol desenvolupar diferents habilitats emocionals, socials i creatives per mitjà de l'art. En concret, les activitats que es proposen aprofundiran en el desenvolupament de les variables que treballa el programa educatiu de la Fundación Botín Educación Responsable:

- Identificació i expressió emocional
- Empatia
- Autoestima
- Autocontrol
- Presa responsable de decisions
- Actituds positives envers la salut
- Habilitats socials d'interacció, oposició assertiva i autoafirmació
- Creativitat

ReflejArte ens descobrirà el potencial de les arts, concretament de les arts visuals, en el desenvolupament de la creativitat i de les habilitats socioemocionals. Treballarem en tres etapes interrelacionades i consecutives, articulades al voltant d'una sessió a la sala d'exposicions del Centro Botín o mitjançant la visita virtual, fomentant en tot moment les variables d'Educación Responsable abans citades. Les tres etapes consisteixen en el següent:

- **Etapa I, «abans»:** es tracta de la base i la introducció al recurs mitjançant una activitat de motivació i preparació que es du a terme tant a l'àmbit familiar com a l'aula. Es tracta d'estimular la curiositat, l'observació i la presa de decisions.
- **Etapa II, «durant»:** sessió a la sala d'exposicions o mitjançant la visita virtual. L'activitat prèvia haurà generat la motivació i les condicions idònies per al màxim aprofitament i gaudi del contacte amb l'autor i la seva obra.
- **Etapa III, «després»:** uneix els dos passos anteriors del recurs per, a partir d'aquestes experiències viscudes, facilitar la tasca creativa de l'alumnat, elaborant les seves pròpies obres col·laboratives al centre. Amb les seves creacions, l'alumnat serà l'artífex de l'exposició *Som creatius*, que mostrarà el resultat final de tota aquesta iniciativa.

2 | CONCEPTE I FIL CONDUCTOR

En aquest curs escolar 2022-2023, *ReflejArte* s'inspira en l'exposició *Damián Ortega: Visión expandida*, que tingué lloc al Centro Botín del 8 d'octubre de 2022 al 26 de febrer de 2023.

Damián Ortega (Ciutat de Mèxic, 1967) va néixer en una família d'intel·lectuals i artistes. La seva mare era mestra d'una escola alternativa i el seu pare era actor de teatre. Aquesta curiositat que es va fomentar en ell des de la infància el duia, amb el seu germà, a desmuntar objectes que trobaven per casa seva per entendre'n el funcionament. Després jugaven amb les peces mirant els objectes amb una visió lúdica i imaginativa.

Damián Ortega comprèn el món per mitjà de l'art. El veu com un impuls per continuar aprenent, més que no com un camí que porta a un resultat final.

«L'art és la meua manera d'aprendre». **Damián Ortega**

Per a Damián, l'art és el mitjà per mostrar la realitat, per òbvia que sembli, d'una altra manera, per així generar noves línies de pensament. Les obres d'art, des del seu punt de vista, són metàfores de la vida que ens permeten comunicar-nos entre nosaltres a diferents nivells, depenent de la persona amb qui gaudim de l'obra. La seva obra està carregada d'humor i ironia, que considera necessaris per abordar temes que són difícils de tractar d'una altra manera.

Damián Ortega: Visión expandida està composta per nou obres escultòriques, totes en suspensió a l'espai expositiu. La majoria estan formades per petites parts que componen un tot, des d'engranatges d'una màquina complexa, com les peces d'un Volkswagen Beetle a *Cosmic Thing* (2002), fins a elements naturals, com la pedra tosca a *Viatge al centre de la terra: penetrable* (2014).

«Crec que la metàfora de les relacions dins un mecanisme o un organisme és molt evident i per això el meu germà i jo sempre ens divertíem obrint líquidors o electrodomèstics o saquejant objectes per saber com estaven fets i com funcionaven. Òbviament, no com una posició política, ni tan sols amb una clara consciència que ho estàvem fent, sinó més aviat com una curiositat per conèixer els secrets d'un objecte que semblava hermètic». **Damián Ortega**

Partint d'aquesta reflexió, volem que *ReflejArte* 2022-2023 ens permeti dues coses:

- Activar la curiositat de l'alumnat fent-se preguntes sobre els objectes que els envolten i cercant respostes de manera activa.
- Que prenguin consciència que tots són importants dins el grup i dins la societat. Cada cosa o gest, per petit que sigui, hi compta.
- Per assolir aquests objectius, proposam que la seqüència abans (casa), durant (visita virtual a l'exposició) i després (creació a l'escola) sigui la següent:

Abans:

- **Secundària:** cercar objectes a casa que ens intriguin i vulguem conèixer per dins, que es puguin desmuntar. Dur-ne un a l'escola tenint en compte que probablement no tornarà en l'estat original.
- **Primària:** cercar per casa peces soltes de joguines i pensar a quina joguina pertanyia. Dur-ne una a l'escola que no sigui fonamental.

En ambdós casos han de compartir a classe el perquè de cadascun dels objectes que porten.

Durant: visita virtual centrada en tres obres (*Cosmic Thing*, *Warp Cloud* i *Controller of the Universe*) amb l'objectiu de percebre la nova manera de mirar un objecte desmuntat o l'agrupament d'objectes sota un concepte concret i tot el que això ens fa sentir, ens suggereix, etc. Recerca de metàfores.

Després:

- **Secundària:** desmuntar l'objecte o objectes escollits entre tots i muntar una instal·lació en suspensió que tenguí un significat per al grup.
- **Primària:** muntar entre tot l'alumnat una instal·lació en suspensió composta per totes les peces de joguines que tenguí un significat per al grup.

S'ha de presentar una sola instal·lació en suspensió per etapa.

3 | ETAPA I: ACTIVITAT ABANS DE LA SESSIÓ A LA SALA

Objectiu

Aquesta primera etapa estimula tant la curiositat, ben present en el procés creatiu de Damián Ortega, com l'observació conscient i la presa de decisions, en una activitat que involucra directament la família i motiva l'alumnat per desenvolupar la resta del recurs. Ells són el vehicle de coneixement i d'aprenentatge actiu dins el nucli familiar. Aquesta activitat constitueix la introducció i la base per a les etapes següents.

S'hi treballa la presa responsable de decisions, les habilitats d'interacció i l'autoafirmació.

Educació primària

Damián Ortega investiga els elements que componen un tot i les seves relacions. Tal com feia amb el seu germà, en aquesta etapa l'alumnat cercarà per casa, amb ajuda de la família, peces soltes de joguines que ja no siguin necessàries, miraran de recordar a quina joguina pertanyia i les portaran a l'aula. Aquesta recerca els farà observar els objectes que els envolten d'una manera més conscient.

A l'aula, cada alumne mostrarà la seva peça i en contarà la història. Els objectes s'han de guardar i reservar per a la tercera etapa.

Educació secundària

Per a l'alumnat més gran, l'activitat consisteix a cercar objectes que tenguin a casa i que vulguin conèixer per dins. Aquests objectes s'han de desmuntar i han de tenir el permís de la família, ja que és probable que l'objecte no torni en l'estat original. A l'aula s'han de mostrar, s'han de compartir els motius que han fet que els triassin i els han de desmuntar per entendre'ls. Després s'han de guardar i reservar per a la tercera etapa.

Durada

Temps estimat: dues sessions al centre educatiu.

Recursos per al docent

- Web de l'exposició
- Dossier de premsa
- Vídeo de l'entrevista amb l'artista.

4 | ETAPA II: SESSIÓ A LA SALA D'EXPOSICIONS (PRESENCIAL O VIRTUAL)

Objectiu

Aquesta segona etapa consisteix en una sessió de feina amb l'exposició *Damián Ortega: Visión expandida*, on, a través de la interacció amb algunes de les obres, es fomenta la identificació i l'expressió emocional, l'empatia, l'autocontrol i diferents habilitats socials en grup, com ara la interacció i l'autoafirmació.

Desenvolupament

A través de la visita virtual, el docent treballa a l'aula directament amb l'exposició. D'aquesta manera, ell mateix fa de mediador, guiant i fomentant l'autodescobriment de l'alumnat, la sorpresa i la imaginació a través de dinàmiques immersives i preguntes que porten a la reflexió sobre com l'alumnat percep les obres i les emocions que els generen.

Sobre la base de les obres de l'exposició, també s'ha de fer referència a l'activitat de creació prèvia, a fi de visibilitzar els conceptes treballats.

En aquesta sessió es treballen tres obres seleccionades prèviament: *Cosmic Thing*, *Warp Cloud* i *Controller of the Universe*.

El docent es pot servir d'aquestes fitxes, que mostren el model seguit al Centro Botín per analitzar i treballar amb cada obra.

Recursos para el docente

- Visita virtual de l'exposició [🔗](#)
- Fitxes de les obres a treballar: *Cosmic Thing* *Warp Cloud* i *Controller of the Universe* [📄](#) [📄](#) [📄](#)
- Videomuntatge de l'exposició [🔗](#)

5 | ETAPA III: ACTIVITAT CREATIVA DESPRÉS DE LA SESSIÓ

Objectiu

Després de les experiències viscudes per l'alumnat en les etapes anteriors, en aquesta tercera i darrera part els docents han de facilitar el procés de creació col·lectiva a l'aula, cosa que els permetrà afegir els conceptes treballats fins al moment. És aquí quan l'alumnat deixa volar la seva creativitat i viu en primera persona el procés de creació d'una obra col·laborativa: ara són els protagonistes. En aquesta etapa es posa en joc la capacitat de crear de l'alumnat i la presa de decisions, així com les habilitats d'interacció.

Desenvolupament

Després de conèixer les obres de l'exposició i tot el que s'ha treballat prèviament, l'alumnat ha de crear, amb totes les peces obtingudes en l'etapa I, una instal·lació en suspensió. El primer que han de decidir de manera consensuada és el concepte que volen transmetre amb la seva creació. Després, seleccionar el material per dur-la a terme i fer-la realitat, i un cop finalitzada posar-li títol.

L'alumnat de primària tindrà com a materials per a la creació les peces soltes de joguina; els de secundària, les dels objectes que van desmuntar.

Durada

Temps estimat: tres sessions al centre educatiu.

6 | EXPOSICIÓ SOM CREATIUS XVII

Després de finalitzar el desenvolupament del recurs, tindrà lloc l'exposició *Som creatius XVII*, que reuneix totes les obres dels centres participants.

A cada comunitat autònoma, i comptant amb els vostres recursos, espais i organització, podeu plantejar, a partir d'aquest enfocament, aquesta mateixa exposició de diferents maneres.

A Cantàbria, *Som creatius XVII* recollí les instal·lacions en suspensió creades pels centres d'aquesta comunitat. S'inaugurà el mes d'abril de 2023 al Centro Botín i estigué oberta al públic de manera gratuïta.